

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖLLE

TEM:in Dnro: TEM/767/00.04.01/2012

THL:n lausunto Kilpailuviraston, Kuluttajaviraston ja Kuluttajatutkimuskeskuksen yhdistämisselvityksestä

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kiittää mahdollisuudesta esittää lausuntonsa Kilpailuviraston, Kuluttajaviraston ja Kuluttajatutkimuskeskuksen yhdistämisselvityksestä. Samalla pyydämme, että asian myöhemmässä käsittelyssä THL:n nimi korjataan oikeaa muotoon jakelulistalla olleen virheellisen muodon sijaan.

THL tarkastelee selvitystä neljästä laitoksen kannalta tärkeästä näkökulmasta: (1) valtion asiantuntijalaitosten rakenteen ajankohtaiset kehittämispyrkimykset, (2) kuluttaja-asioiden sekä terveyden ja hyvinvoinnin kysymysten väliset yhteydet, (3) valtion asiantuntijalaitosten päätöksenteolle tarjoama tuki ja sen saannin varmistaminen sekä (4) tutkimus- ja kehittämistoimintojen riippumattomuus hallinto- ja valvontatehtävistä.

(1) Kun parhaillaan on valmisteilla työryhmäehdotus valtion asiantuntijalaitosten rakenteen ja ohjauksen kehittämisestä, olisi paikallaan, että Kuluttajatutkimuskeskusta koskevat päätökset tehtäisiin vasta tuon ehdotuksen ja siitä annettujen lausuntojen valmistuttua, mahdollisten kokonaispäätösten yhteydessä.

(2) Selvityksessä korostetaan tutkimustoimintaa niiltä osin, kuin se on yhteydessä työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan kilpailupolitiikkaan ja kuluttajapolitiikkaan liittyviin tehtäviin. Kulutuksen tutkimuksella on myös runsaasti muita yhteyksiä. Kulutustutkimus liittyy läheisesti myös väestön elinoloihin ja toimeentuloon sekä yleisemmin talouteen liittyviin kysymyksiin. Esimerkkinä ovat kuluttamisen tutkimuksen tuottamat tiedot erilaisten palveluiden (ml. julkisen vallan tuottamat subventoidut palvelut) merkityksestä kotitalouksien toiminnassa sekä kulutustutkimukseen nojaavat tiedot kotitalouksien omalla toiminnallaan itselleen tuottamista hyödykkeistä ja palveluista. Jälkimmäisen tiedon avulla voidaan kansantalouden tilinpitoa täydentää palkattoman, itselle tehdyn työn merkittävällä osuudella.

Kuluttamisella on myös läheinen yhteys väestön terveyteen ja hyvinvointiin: eri kulutusmuotoihin ja tuotteiden markkinointiin liittyy erilaisia väestön ja sen alaryhmien terveyden ja hyvinvoinnin kysymyksiä. Osa kuluttajansuojan kysymyksistä koskeekin suoraan kuluttajien suojelemista kulutuksen terveyshaitoilta. Ajankohtaisena esimerkkinä on lapsiin suuntautuvien "epäterveellisten" elintarvikkeiden ja juomien markkinointi, joka on myös vahvasti esillä niin WHO:n kuin EU:n strategioissa nuorten lihavuuden torjunnassa. Tähän näkökantaan liittyy se, että EU:ssa terveys- ja kulutuskysymykset on sijoitettu samaan

24.4.2012

pääosastoon (DG SANCO). Nämä asiat ilmenevät nousevat esiin myös selvityksen kohdassa 2.3., jonka mukaan Kuluttajatutkimuskeskus ”ennakoi ja tutkii kulutusyhteiskunnan, kuluttajakäyttäytymisen ja markkinoiden muutoksia ja riskejä kuluttajien hyvinvoinnin kannalta”.

(3) Valtion asiantuntijalaitosten tutkimustyössä on useita niille tyypillisiä painotuksia: Välittömästi päätöksentekoa tukevat toimeksiantotutkimukset, jotka usein kirjataan laitosten ja niiden isäntäministeriöiden väliseen tulossopimukseen.

Olojen seurantaan liittyvät tutkimukset ja niihin läheisesti kytkeytyvä valtakunnallisesti tärkeiden tietovarantojen kehittäminen ja ylläpito. Tämän tyyppiseen toimintaan viitataan selvityksen kohdassa 2.3., kun Kuluttajatutkimuskeskuksen tehtävien joukossa mainitaan tietopääoman tuottaminen ja ylläpito.

Muu tutkimustoiminta, jolla alueella valtion asiantuntijalaitokset juuri tietovarantojensa ja pysyvän asiantuntemuksensa turvin ovat usein maan kärkeä – eikä vastaava toimintaa ole helppo järjestää yliopistojen piiriin.

Kuluttajatutkimuskeskusta koskevissa ehdotuksissa on korostettu toimeksiantotutkimusta tutkimustoiminnan muiden ulottuvuuksien kustannuksella. Toimeksiantotutkimukset merkitsevät myös eri ministeriöille mahdollisuutta tilata toimeksiantotutkimuksia myös muiden ministeriöiden alaisuudessa toimivilta asiantuntijalaitoksilta.

(4) Tutkimus- ja kehittämistoiminnan uskottavuudelle ja laadulle on olennaista sen riippumattomuus ja puolueettomuus. Tältä kannalta on ongelmallista, että selvityksessä esitetään tutkimustoiminta sijoitettavaksi samaan organisaatioon pääosin viranomaisluontoisten valvonta- ja säädöspohjaisten toimintojen kanssa.

Tiivistelmä: THL tarkastelee ehdotusta kuluttamista koskevan tutkimustoiminnan kannalta ja katsoo, että

- (1) on ongelmallista pyrkiä tekemään kuluttamisen tutkimusta koskeva asiantuntijalaitoksen rakenneratkaisu ennen kuin valmisteilla koko laitoskenttää koskeva työryhmäehdotus on saatavilla.
- (2) kuluttamisen tutkimuksella on paljon yhteyksiä muuhunkin kuin kilpailua ja kuluttajansuojaa koskeviin kysymyksiin; tärkeitä ovat yhteydet hyvinvointia ja terveyttä koskevaan tutkimukseen.
- (3) kuluttamisen tutkimuksella on välittömästi päätöksentekoa palvelevien toimeksiantotehtävien lisäksi merkittäviä tehtäviä olojen seurannassa ja tietovarantojen ylläpidossa; on mahdollista, että näiden tehtävien hoitamiseksi on tarjolla muitakin rakenneratkaisuja kuin TEMin selvityksessä nyt todetut.
- (4) tutkimustoiminnan uskottavuus ja laatu voivat kärsiä, jos tutkimus on liian lähellä hallinnon ja valvonnan tehtäviä.

24.4.2012

Edellä olevan perusteella THL toivoo, että asian jatkokäsittelyssä otetaan huomioon kuluttajatutkimuksen yhteys laajasti katsottuna väestön terveyden ja hyvinvoinnin asioihin sekä kuluttaja-asioiden sijoittaminen EU:n komissiossa samaan pääosastoon terveyden kanssa (DG SANCO). THL on mielihyvin valmis keskustelemaan jatkossakin asiaa koskevista ratkaisuista.

Pääjohtaja

Pekka Puska

Hallintojohtaja

Kari Saarinen